

Faksimil

Broady, Donald (1985), Kultur och utbildning. Om Pierre Bourdieus sociologi och om Bourdieu-studier i Sverige. Informationsblad 1985-11-05, Universitets- och högskoleämbetet, Uppföljning och policystudier, Stockholm 1985, 4 p.

Dubbelvikt A3-ark, presentation av det av Universitets- och högskoleämbetet finansierade projektet "Bourdieu-studier i Sverige".

KULTUR OCH UTBILDNING

Om Pierre Bourdieus sociologi och om Bourdieu-studier i Sverige

SOCIOLOGEN OCH ANTROPOLOGEN PIERRE BOURDIEU

Sedan sextiotalet har sociologen och antropologen Pierre Bourdieu lett arbetet vid Centre de sociologie européenne i Paris. Den kultursociologiska och utbildningssociologiska forskning som här bedrivits anknyter till klassiska franska samhällsvetenskapliga traditioner (i synnerhet durkheimianernas insatser), samtidigt som den i många avseenden varit nyskapande.

Inom den anglosachsiska (och därmed den svenska) forskningsvärlden har bilden av Bourdieu hittills varit ensidig. Han brukar utmålas som teoribygare med förkärlek för abstrakta begrepp, uttalade allmänna teser om utbildningsapparaten som sorteringsverk och alltings opåverkbarhet.

BOURDIEU-STUDIER I SVERIGE

Projektet "Bourdieu-studier i Sverige" sysslar med frågan hur Bourdieus och hans medarbetares arbete - och de forsknings-traditioner som de representerar - skall kunna inspirera svensk forskning.

Projektet tar fasta på den empiriska sidan av Bourdieus och hans medarbetares arbete. Syftet är bland annat att hämta inspiration från deras förmåga att kombinera de mest skilda datainsamlings- och bearbetningstekniker: befolknings- och yrkesstatistik jämte stora smaksociologiska enkäter och andra omfattande statistiska material vid sidan av intervjuer och livshistorier och annat biografiskt material, faktoranalys vid sidan av antropologiska metoder, texttolkning och träffsäkra fenomenologiska iakttagelser.

"För att inte kombinationer av vitt skilda tekniker för datainsamling och -bearbetning och vitt skilda forskningsmetodiska traditioner skall resultera i dålig eklekticism, dvs försas samman på ett utvärtes, osammanhängande sätt, krävs förstås grundläggande idéer om hur den sociala världen är beskaffad eller åtminstone idéer om hur den kan utforskas. Bourdieus sociologi erbjuder en uppsättning sådana idéer, hypoteser, grundläggande rättesnören för metodiska tillvägagångssätt - en 'teori' om man så vill - som tillåter honom att på ibland halsbrytande sätt kombinera teoretiska och forskningsmetodiska redskap från ett brett spektrum av traditioner."

Ur D Broady: Dispositioner och positioner, UHÄ/FoU Arbetsrapport 1983:2, s 36.

Detta uppfinningsrika sätt att förena sk kvantitativa och kvalitativa metoder är inspirerande, liksom Bourdieus och hans medarbetares vägran att acceptera gränserna mellan text kultur-, utbildnings-, arbets- och kunskaps sociologi, liksom gränserna mellan sociologi, antropologi, historisk skrivning etc. I dessa avseenden utgör Bourdieus sociologi en nutida fortsättning av Année sociologique-traditionen från Durkheim, Mauss, Halbwachs m fl. I själva verket har vi delvis Bourdieu, som drivit fram nyttgävor av deras verk och aktualiserat deras syn på sociologins uppgift, att tacka för att durkheimianerna, efter en period då de ansågs föråldrade, nu åter är levande klassiker.

Från projektet "Bourdieu-studier i Sverige" har tidigare utgivits D Broady: *Dispositioner och positioner. Ett ledmotiv i Pierre Bourdieus sociologi*. UHÄ/FoU Arbetsrapport 1983:2.

Nu föreligger en mer omfattande rapport:

D Broady (red): *Kultur och utbildning. Om Pierre Bourdieus sociologi*. UHÄ/FoU Skriftserie 1985:4.

Den inleds med en text, "Bourdieu som empiriker", där D Broady diskuterar möjligheter och svårigheter för den som vill låta sig inspireras av Bourdieus empiriska studier.

Bland annat granskas begreppet kulturellt kapital, dvs de symboliska tillgångar som enligt Bourdieu ger makt och inflytande i ett samhälle som det franska. En avgörande fråga gäller hur eventuella svenska motsvarigheter till det franska kulturella kapitalet skulle kunna undersökas.

"Jag har försökt frilägga ett ledmotiv som, mer eller mindre framträdande, återfinns i de flesta av Bourdieus och hans medarbetares studier och som borde kunna befrukta svensk forskning om utbildning och arbetsliv: För det första undersöks människors dispositioner, dvs den sociala livshistoria som de lagrat i sina kroppar och sina hem, som bestämmer deras sätt att orientera sig och handla och som skiljer dem från varandra. För att beskriva skillnader mellan olika grupper använder Bourdieu hypotesen om att deras 'kapital' skiljer sig åt, med avseende på såväl volym som sammansättning (dvs främst förhållandet mellan ekonomiskt och kulturellt kapital). För det andra undersöks det sociala rummet, dvs de system av positioner som representerar olika yrkesgrupper och sociala grupper i deras förhållande till varandra."

Ur D Broady: *Dispositioner och positioner*, UHÄ/FoU Arbetsrapport 1983:2, s 21.

Därefter har Donald Broady och Mikael Palme skrivit en introduktionstext, som utgår från de grundläggande sextiotalsundersökningarna vid Centre de sociologie européenne av kulturen och utbildningen, med museibesökare, amatörfotografer och studenter som studieobjekt. Begrepp som 'habitus', 'kulturellt kapital' och 'fält' är viktiga i sammanhanget. Som ett exempel på en empirisk undersökning av ett 'fält' presenteras Bourdieus och Monique de Saint Martins studie från slutet av sjuttio-talet om den ekonomiska maktens fält i Frankrike.

Sedan följer i översättning en kort artikel av Bourdieu och Luc Boltanski från 1975, närmast ett komprimerat forskningsprogram, som visar hur man vid centret studerar samband mellan utbildning och arbetsliv.

Till sist två tillämpningar av forskningsprogrammet:

Först presenteras, i Elisabeth Hultqvists bearbetning och översättning, en fransk studie av hur folkskollärarkåren formerades vid sekelskiftet och hur socialarbetaryrket ändrade karaktär åren kring 1968. Det är fråga om ett avhandlingsarbete under Bourdieus handledning som Francine Muel-Dreyfus slutförde 1982, och som främst analyserar samband mellan individernas biografier och familjehistoria å ena sidan och utbildningens och yrkesområdets

utveckling å den andra. Denna undersökning har för övrigt redan inspirerat till ett nyss påbörjat motsvarande svenskt försök i anslutning till projektet "Bourdieu-studier i Sverige".

"Bourdieu har i flera sammanhang noterat, att 'uppkomlingen' från underklassen som mot alla odds vinner inträde på det vetenskapliga, litterära, konstnärliga etc fältet t o m löper större risk att totalt misskänna de sociala mekanismer som gjort inträdet möjligt, och i stället känner sig 'kallad' helt enkelt, uppfattar sig som 'fri' intellektuell, driven av ren kärlek till Vetenskapen, Sanningen, Litteraturen, Konsten och inget annat.

Mot uppkomlingens spända förhållande till den intellektuella och akademiska världen har Bourdieu kontrasterat den 'triumferande oskulden' hos de s k 'födda' intellektuella, deras självklara rätt att vistas i denna värld och deras infödda förmåga att byta och ackumulera kulturellt kapital och att ha alla de rätta åsikterna och veta alla svaren."

Ur D Broady: Dispositioner och positioner, UHA/FoU Arbetsrapport 1983:2, s 74.

Rapporten *Kultur och utbildning* avslutas med J P Roos' och Keijo Rahkonens presentation av en aktuell Bourdieu-inspirerad pilotstudie om dagens "nya" välutbildade medelklass i Finland. Beskrivningarna av dessa nya sociala skikt med deras förkärlek för "det trygga äventyret" och vägran att låta sig klassificeras - man vill vara "både-och" och "varken-eller" - ter sig välbekanta också för svenska läsare.

1985/86 startar i anslutning till "Bourdieu-studier i Sverige" och inom ramen för UHÄ:s program Uppföljning & Policy-studier flera nya projekt: en undersökning av tjugouåringars livssituation och en om ungdomskulturer (den sistnämnda delvis finansierad av HSFR, bägge under medverkan av Göran Arnman och Ingrid Jönsson i förlängningen av deras mångåriga studier av segregation i grundskolan); en undersökning av ett urval socionomers och ämneslärares livslopp av Francine Muel-Dreyfus som presenteras i den tidigare nämnda rapporten *Kultur och utbildning. Om Pierre Bourdieus sociologi*; samt en undersökning av datorisering som socialt fenomen. Dessutom pågår sedan tidigare inom samma program två delvis Bourdieu-inspirerade projekt om forskarutbildningens kultur (Lena Gerholm och Tomas Gerholm samt Katrin Fridjonsdottir).

Dessutom fortsätter Donald Broady och Mikael Palme att inventera Bourdieus och hans medarbetares arbete - inte programförklaringarna, utan forskningspraktiken: vad gör de när de gör sina undersökningar? De har också börjat se på existerande material från vissa longitudinella och tvärsnittsstudier, för att pröva de bourdieuska redskapen. I vårt land finns det stora mängder redan insamlat datamaterial som mänskligt att döma kan avlockas mer information än som skett. Jämförelser med Bourdieus kategoriseringar och karaktären av det material han haft att tillgå för sina studier tycks kunna ge utdelning. Allt detta fordrar mycket arbete, framför allt mycket samarbete.

Den som har frågor, synpunkter, uppslag till samarbete etc, kan vända sig till

Forskningsgruppen för läroplansteori och
kulturreproduktion
Institutionen för pedagogik
Högskolan för lärarutbildning i Stockholm
Box 34103
100 26 STOCKHOLM